

ЗА ДА ВОДИШЪ ВОЙНА ТРѢБВАТЪ ПАРИ И ПАКЪ ПАРИ

Исторически разказъ отъ класическата древность

Въ крайно далеченъ кѣтъ на Мала-Азия бѣха на станъ хиляди елини. Знаменити наемни военачалници, като Клеархъ, Проксенъ, Менонъ Агий и Сократъ, отъ Елада, бѣха се наели, за да служатъ на Кира, братъ на персийския царъ. Киръ, който не бѣ нищо друго, освенъ единъ отъ васалитѣ на своя братъ, искаше да надвие само одного отъ неговитѣ неприятели. Тѣй казваше той, па и военачалницитѣ говорѣха тѣй, ала войската иначе мислѣше.

„Знаете ли, кой е неприятеля, срещу който той иска да ни води? Срещу неговия собственъ братъ, защото иска самъ да стане царъ!“ Това се носѣше отъ уста на уста.

Киръ седѣше между туй твърде загриженъ въ шатрата си. Той живѣше отдѣлно само между персийци и неелини въ единъ особенъ станъ, въ който се нахождаше и пазаря, на който бѣха опжнали шатри търговци, лидийски обушари, саблепродавачи отъ Сирия, ионийски лѣкари и други още отъ сѣщия родъ. Ала много малко покупки ставаха. Елинитѣ си останаха твърдоглави и кавгаджии и превъзхождаха. Сѣщо и гордия Клеархъ, най-видния и най-отличния между главатаритѣ, седѣше въ шатрата си и се разговаряше съ своитѣ първи люде върху положението.

„Не разбирамъ загрижеността на войницитѣ“, рече той съ твърдозвучащъ гласъ и съ мрачно лице, което му бѣ присжще винаги, защото той бѣ строгъ повелителъ. „Ако Киръ твърди, че походѣтъ не ще бѣде противъ царя, то нѣмаме причини да се съмняваме въ туй.“

„Въпреки туй, безпокойствието расте“, отвърна боязливо единъ отъ военачалницитѣ, „а именно между хората на Проксена.“

„За туй е виноватъ главния военачалникъ, който не разбира да възпита както трѣба войницитѣ си. Не е лека работа, признавамъ, да се справи човѣкъ съ тоя накло-

ненъ къмъ бунтъ и непокорность народъ, ала тъкмо тукъ трѣба да се прояви способността на пълководеца, който тѣй трѣба да възпита своитѣ хора, че тѣ да се боятъ отъ него повече нежели отъ неприятеля.“

Докато той говорѣше, влѣзе Артапатъ, слугата на Киръ, единъ красивъ юноша. Не можеше да има нѣщо по хубаво отъ Артапата. Той бѣ стройно сложенъ, носѣше пурпурна одежда, хубава сабя съ златна дрѣжка и една тежка златна огърлица, сѣкашъ да бѣше нѣкой знатенъ персиецъ, а при туй не бѣ освенъ отъ просто потекло. Той бѣ ошастливенъ отъ Кира заради своята вѣрность и старание къмъ своя господаръ, който не можеше безъ него никакъ. И ето застана той сега, дружелюбно и нежно, направи поклонъ предъ навѣсенія Клеархъ и рече:

„Моя господаръ, твоя приятелъ Киръ, ме изпраща при тебе съ единъ малкъ сѣдъ вино. Моя господаръ не е вкусвалъ никога до сега подобно любимо питие, никога до сега!“ — при туй той направи единъ утвърдителенъ жестъ и го изказа тѣй самоувѣрено, щото човѣкъ би си помислилъ, че тоя хлапакъ си е създалъ скрито собствено убеждение върху това, — „и той те моли това питие да го вкусишъ при нѣкоя весела гощавка съ своитѣ приятели“.

Такива прашания идеха отъ къмъ любезния Киръ честичко. Той бѣ изпратилъ вече половинка говежда рибица, половинъ кокошка, една баница отъ своята трапеза на по-голѣмитѣ, споредъ приятелскитѣ обичай на знатнитѣ персийци. А ето сега дойде и виното. Клеархъ забелѣза при туй нѣщо друго, и докато ставаше, за да покаже подходяше мѣсто за подарѣка, той даде случай на ловкия Киръвъ слуга да му пришѣпне на ухото:

„Моя господаръ иска да знае какъ е настроянието въ войската.“